

mojstru Tomcu v Šent-Vidu nad Ljubljano, od kodar se je v letu 1854 preselil na svojo roko v Ljubljano.

Dasiravno je marljivi mojster po svojem prihodu v Ljubljano pridno delal in podobaril, je bil vendar še skoraj celó neznan. Ko je v jeseni 1856 doletela krajnsko deželo in zlasti Ljubljano velika sreča, da so jo prišli presvitli cesar Franc Jožef s cesarico Elizabeto obiskat, so imeli Slovenci prvi pot priložnost, se z deli mladega mojstra soznani. Prikupil se je s svojimi izdelki tako, da se je vse nad njim čudilo. Izdelal je namreč glave za veličastne podobe, katerih ena, Emona, je stala na narodnem tergu, tri druge, namreč podobe Pravice, Modrosti in Postave so bile pod mestno hišo v Ljubljani postavljene. *) Od tistihmal se je razglasilo ime umetnika po mestu in po deželi, in kmalo so zvedili tudi naši sosede na spodnjem Štajarskem za-nj.

Drugo priložnost je imel Zajic letošnjo zimo, se svojim rojakom prikupiti. Izobrazil je namreč dopersno podobo Vodnikovo iz sadre, katero je slovenski narod v ljubljanskem gledišču zvečer 5. februarja t. l. s tako naddušenostjo venčal. **)

Kakor se je skazal Zajic z Vodnikovo podobo, kot prvim delom iz sadre, tako je poterdil to svojo izurjenost, ko je kmalo potem izdelal ravno tako umetno kakor lično podobo nepozabljive slovenske pisateljice naše, gospé Turnogradske-Toman-ove, tudi iz sadre po sliki naše nadepolne umetnice, gospodične Langus-ove za gospoda dr. Toman-a.

Ves ves udan svoji umetnosti in nevtrudljivo se sukaje pri svojem delu je izgotovil in izgotovlja mnoge naročila iz raznih krajev. Vse podobe farne cerkve v Oblokah, podoba Marije vnebovzetja v velikem altarju v Tuhinu, enaka podoba v Novi Štifti pri Soderšici, razne podobe Svetnikov v Tiharjih, Zavodnjah pri Šenštanju itd. so njegove dela in hvalijo mojstra.

Enako voljno in lično se udaja njegovemu dletu mehka sadra kakor terdi les in kerhki marmor. Iz tega izdeluje ravno zdaj spominek za rajnko predstojnico ljubljanskih nun, mater Alojzijo Petričevo. Eno najnovejših del njegovih rok so obraz in roke veličastne podobe Matere Božje in deteta Jezusa, katero so postavili une dni na ljubljansko frančiškansko cerkev. Gotovo najbolj zanimivo delo ga pa še čaka, namreč velike kamnitne podobe za štatvo Device Marije, katero bodo postavili pred cerkvijo sv. Jakoba v Ljubljani.

Vse Zajcove dela razodevajo izverstnega mojstra in umetnika, kateri ne dela rabotno samo z rokami; vse njegove dela so žive priče, da ga navdaja tisti višji duh, kateri je le lastnina umetnika. Povsod zedinjuje estetiko z zgodovinsko resnico, kar se pri tolikih umetnikih pogreša.

Majhne pa terdne postave je prost in skromen v vsem svojem obnašanju. Tih in malo besedi je, pa kar govori, je govorjenje moža — pravi značaj umetnika. Res se moremo ponašati z njim! Bog mu daj zdravje in dolgo življenje, — in svet bo še veliko govoril od njega.

Zajic ima še tri brate, kateri so tudi vsi podobarji. Tine, kateri je prišel te dni iz akademije iz Benedk, in Marko, kterege so pred kratkim tudi že „Novice“ hvalile, sta pri Francetu; Anton pa podobari domá. Poslednja dva sta samoúka. Imenovati se smejo „čveterčki umetnosti“, ktere je rodila prosta kmetica slovenska. Slava!

Malavašič.

Slovensko slovstvo.

Te dni nam je v roke prišel novi koledar za leto 1859, ki ga je spisal slavni naš gosp. Hicinger, kakor smo bili že napovedali pred nekolikim časom. Ta koledar bi se med Slovenci rad kaj bolj udomačil, kakor njegovi predniki; zategavoljo se imenuje z nekolikim pristavkom: Domač koledar slovenski. Mislimo, da ga bodo Slovenci res tudi lahko imeli prav za domačega; zakaj v lični podobi, na ne velikem prostoru, in za majhno ceno se jim tukaj ponuja mnogo potrebnega, koristnega, podučnega in zabavnega, da v nobenem dosedanjih slovenskih koledarjev še ne toliko, in da se novi koledar slovenski lahko meri z marsikterim večjih nemških.

Če posebej smemo nekoliko razločiti obsežek tega koledarja, povémo, da se cele, iz 4 pol v 12sterki obstoječe bukvice, ki jih spredaj kinča lična podobšina bleškega jezera, delijo v 4 dele. Godovni in zvezdoznanski koledarček v začetku razlaga ob kratkem vso koledarsko vednost, števov časov, stvari in prikazni na nebu, in godove v letu, tako, da se razne reči, ki se nahajajo v obširnih koledarjih, pojasnijo tudi za neučenega bravca. Dalje so godovi svetnikov odbrani in razstavljeni natanko po takem redu, ki se nahaja v cerkvenem koledarju, v misalu in brevirju, ki se ozira tudi na vse posebne škofijske koledarje slovenske zemlje; v tej reči si je novi koledar izbral tisto pot, ki gré vsem ljudskim katoliškim koledarjem, si je pa doslej še nobeden ni popolnoma prisvojil. Kar se tiče zvezdoznanskega dela, je ta koledar tudi obširen; ne kaže samo luninih spremenov, pomrakov solčnih in luninih, vremena dozdevnega po Heršelnu; temuč tudi solčni izhod in zahod, dolgost dneva in pravo poldne za vsaki 10. dan, lunini izhod in zahod za vsaki 7. dan, premikanje solca in lune po okrogu nebeških znamenj, tudi stan, izhod in zahod velikih planetov s posebnimi prikaznimi, za vsaki mesec, vse z ozirom na ljubljanski zemljopisni stan in srednji čas.

Zgodovinski in zemljopisni koledarček pové letnice imenitnejih zgodb, državnih in cerkvenih in drugačnih, z ozirom na slovensko zgodovino; dalje štatiščne reči od vseh večjih držav na zemlji, in od stanú katoliške cerkve, sicer ob kratkem. Dalje prinaša razun rodopisa avstrijske cesarske hiše tudi štatiščni pregled vsega avstrijskega cesarstva, po politični, vojaški, cerkveni in učilni strani, s posebnim ozirom na slovensko zemljo, in sicer po najnovejših javnih virih.

Gospodarski, pravilni in potni koledarček obsega štampeljsko tarifo za denarske in drugačne pisma po novem denarju, vožnjo po železnici in po pošti, in pošiljanje pisem, vse tudi z daljavo krajev po miljah; to vse je današnji čas vsakteremu, tudi prostemu kmetu, v mnogotero korist. Colna tarifa utegne biti v prid ne samo tergovcu, temuč tudi marsikomu družemu, kateri si od morja in od Tersta sém oskerbuje kaj unanjega blaga. Mere in tehte, postavne avstrijske, in druge bolj znane, zlasti med Slovenci rabljene, s primero proti avstrijskim, in sicer do desetink in stotink, menimo, da bo vsakteremu več ali manj koristno znati. Kar se tiče novega denarja, nahaja bravec novi in stari denar v primeri med seboj, tudi nekaj od unanjega in papirnatega denarja, posebno pa tabele za premenjavo novega in starega denarja križem (Reductionstabellen), od krajcarskih delin do 10,000 goldinarjev. H koncu so sejmi za vso slovensko zemljo, tedaj tudi za Istrijo, za del Beneškega in Ogerskega, in za vse cesarstvo, in sicer za bližnjico, kot za nemški Štajer in za Horvaško, tudi manjše sejme; za druge dežele zapopada le pglavitne sejme. Nekaj iz cerkvenopravnega koledarčka vediti, tudi ne primerno; to so zakonski zadržki s kratko razlago; saj so se tisti kdaj še v evangelijskih bukvah nahajali.

*) „Novice“ so takrat z zasluženó pohvalo imenovale gospoda Zajca; glej list 95. Pis.

**) Zajic ima mnogo majhnih Vodnikovih podob iz sadre (gipsa) in jih prodaja po 1 fl., ktere živo priporočamo vsem rodoljubom kot spominek slavnega pesnika. Nadjamo se, da vsak častitelj Vodnika in domačega umetnika Zajca bo radosten segel po nji. Pis.

Zabavni in poučni koledarček zopet pripoveduje marsikaj mikavnega in koristnega; nekoliko nas vodi po nebu in po zemlji okrog, pové od novih najdenih planetov, in zopet od Dunaja in Rima, od stanú katoliške cerkve in od njenih odcepljin. Posebno pa se ta del mudí v ogledovanju slovenske domovine, bodi si sedanjega, bodi si preteklega časa; pelje nas v staro Akvilejo in v lepo Bleško stran (ta popis se nam zdi posebno mičen), in v slavne Gospo sveto; pokaže nam sloveče zmage, ki so zadevale slovensko zemljo ali slovenski narod pred Metulom, na Vipavskem Hublu in pod Siskom; soznani nas s častitimi možmi, ki so imeli zasluge za našo domovino, s Hieronimom, Nicejem in Antonom Padovanskim. Tudi kmetijskih reči ne pozabi ta del koledarja slovenskega; vé marsikaj od oprostjenja zemljiš in od poselskega reda, in od pokončanja škodljivih merčesov. Še v šolske reči se zamisli poučni koledarček; hoče ob enem šole napraviti in petje spodbuditi, in z desetinkami soznani, katerih počevanje je sedanji čas občna potreba. Sklep delajo kratke pripovedi in tri pesmi; prva in druga pesem se v letne čase in dnevne ure ozira s pobožno mislijo; tretja, pravi gospodar, uči najboljši gospodarski red; če bo tega vsak spolnoval, bo tudi gotovo dosegel tisto srečo, ki jo koledar želi v začetku, namreč 1859terno, tolikerno, kakor je velika prihodnja letnica.

Ta koledar se bo te dni že dobival na prodaj pri Janezu Giontini-tu na velikem tergu v Ljubljani, poslal ga bo pa na prodaj tudi bukvarjem po vseh slovenskih krajih.

Vredništvo.

Repata zvezda.

Po noči, kadar zvezd nešteta čeda
Se na obnebu sém ter tje spreha,
In s svitom dela Božjih rok obhaja,
Človeček radoveden na-nje gleda.

Prešteva jih, pa uide sled mu reda
In kratki um v možganih mu zastaja,
Ko vidi, zvezda z métlo da prihaja,
Neznana mu — tak čudna, krasnobleda.

Kaj tarnáš? Kaj ti serce v persih pólje,
Da hoče skoraj groze jih razgnati? — —
Ta metlarica, ljubi moj, ne laže!

Kot druge je poslanka Božje volje,
Pa strašna bolj zna bolj oznanovati:
Da čas je že, izmesti prazne vraže!

Fr. Malavašič.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Tersta naznanja z veseljem „Slov. Prijatelj“, da so cesar verlega domoljuba in šolskega vodja, preč. gosp. Mihela Švaba za korarja stolne cerkve poterdili.

Iz Kanala pri Soči 20. kimovca. Ljube „Novice!“ Kakor lani, Vas prosim tudi letos, naznaniti svojim dragim bravcom, kako da smo končali naše šole. 17. dné t. m. je bila zjutrej in popoldan skušnja naše vsakdanje, 18. pa naše nedeljske mladine. Ne bom pravil, kako lepo da so šolarčki in šolarce očitno pokazali, da niso zastoj obiskovali šole, ampak samo to rečem: Bog daj, da bi to ohranili in tako pridno napredovali, da bi tudi potem veliki bukvice radi prebiral! 19. pa je bila najprej zahvalna pesem v cerkvi in po tej je bilo na farni dvorani očitno in slovesno obdarovanje šolarčkov in šolarc. Pri tem se je pelo več pesmic, kakor: „Cesarska“, „Zvonikarjeva“, „Kje sem domá“, „Neizkončno usmiljen“, in dva učenca sta ogovorila prav krepko, eden po slovensko, drugi po nemško svoje tovarše in vse pričujoče goste. Več tukajšnih gospodov in gospé, naš okrožni poglavar in drugi so se snidili pri tej majhni slovesnosti, posebno pa so nam z njih pričujočnostjo skazali veliko veselje in še večjo čast svitli vojvoda de Blacas, varh (patron) naše fare. 30 najpridniših učencov in učenk

je bilo obdarovanih iz rok Njih Svitlosti z lepimi slovenskimi bukvicami, in vsi drugi, ki so dosegli saj prvi klas, so prejeli lepo podobico z imenikom učencov in učenk. *) Bilo je vseh šolarjev v treh razredih vsakdanje šole 115, v treh razredih nedeljske pa 75. Bog daj, da bi to veliko družih k šoli spodbudilo in da bi vsi, česar se v šoli navadijo, k dobremu obernili. Z Bogom.

Iz Bistrice notranjske. † Imeli smo pred 14 dnevi v ternovski šoli izpraševanje. Počastili so preskušnjo bistriški kantonski predstojnik, ternovski dekan in mnogo druge gospode je prišlo poslušat. Učenika gospoda Gerbec in Veber, in gospod katehet Štrucelj so pokazali, da so verli učeniki. Otroci so v vsem odgovarjali tako, da je bilo veselje. Peli so tudi kakih 10 slovenskih pesmic tako lepo, da bi jih kar poslušal. O poldne so povabili prečastiti gospod dekan mnogo gospodov na kosilo, kjer se je pilo na zdravje vseh prijatlov šole in mladine. — Letina pri nas je v obče slabeja ko lani. Krompir gnjije, ozimino, fižol itd. je silna burja v spomladi poškodovala; grojzdja kaže malo.

Iz Ljubljane. Iz cene, ki jo ima letošnja novina, se utegne soditi letošnja letina na Krajskem. Ali bo pa ta cena ostala ali ne, se še ne more reči, ker sedanji čas, ko je vés svet z železnicami preprežen, se cena pridelkov ene dežele dostikrat preminja po ceni družih dežel. Domača pšenica je zdaj po gold. mernik ali polovnik, rež po 20 do 22 grošev, oves (ki pa je zlo lohák) po 10 do 12 gr., proso po 13 gr., krompir po 10 gr., seno po 15 do 15 gr. cent, otepi po 24 kraje. Medú je dokaj; pravega kupa še nima; po 15 gold. cent s satovjem in čbelami vred se ga je unidan kupilo nekaj. Ajda je letos srečno ušla slani, pa neka rijà ali kakor drugod pravijo, neki paleš ji je skor povsod škodoval; na nekteri ne vidiš družega kot same babice; na Dolenskem je tu in tam tako za nič, da so jo le za slamo kosili. Sadja je malo; češpelj ni bilo letos čez 40 za krajcar.

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. Pokop trupla Njih c. kr. visokosti, nadvojvodinje Margarete, je bil v četrtek 23. t. m., in pokopali so po stari šegi truplo pri kapucinarjih, drob v stolni cerkvi sv. Štefana, serce pa pride v Inšpruk na Tiroljskem. Doslej počiva v cesarski raki 94 merličev cesarske rodovine.

— Slavno dнарstveno ministerstvo je ukazalo, da se ima, kar je kdo še na národno posojilo dolžan, od 1. novembra 1858 naprej v novi veljavi odrajtovati.

— Zbor nemških jezikoslovcov, učencov in orientalistov se je v ces. akademii začel 25. dan t. m. Gospod prof. Miklosič kot zbora predsednik je pozdravil obilo zbrano množico in je potem razlagal razmero med staro (klasično) filologijo in sedanjo novo. 269 deležnikov iz mnogih krajev se je spidilo prvi dan.

*) Imenik učencov in učenk smo tudi mi prejeli. Lični natis nas je razveselil toliko bolj, ker lastne imena učencov in učenk slovenskega rodú so natisnjene, kakor se spodobi, s slovenskimi pismenkami, ne pa, kakor žalibog! je še marsikod gerda navada nekterih starokopitnežev, da otrokom berž v prvih šolah popačijo pisavo njih imen z luteranske bohoričice, že zdavnej v staro šaro zaverženo, ali pa z nemško pisarijo, ki se slovenskim imenom podaja kakor zajcu boben, na pr.: Tschirtschitsche, Draschtschik itd. Dajte nam le šolski imenik v roke, in po pisavi imen bomo koj vedili vam povedati: ali se slovenščini daje v šolah, kar slovenščini gré, ali ne. Pravilo pisave lastnih osebnih ali krajnih imen je tako lahko, če se le tako ravna kakor natura sama terja: Piši namreč slovenske imena po slovensko, nemške po nemško! To je vse. To je pa tudi treba, da se ne delajo za poznejše leta nepotrebne zmešnjave in se ne pačijo domačim ljudém imena njih po ptujem kopitu!

Vred.